

## นักศึกษา มั่งกับฟุตบอลประเพณี: กีฬา สภาวะสมัยใหม่ กับ การกลาย เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย

มยุรินทร์ บุญพิทักษ์

### บทคัดย่อ

บทความนี้สำรวจศึกษากระบวนการเปลี่ยนผ่านและการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มนักศึกษา มั่งในเมืองเชียงใหม่ ทั้งนี้โดยพิจารณาว่า การเดินทางจากบ้านเกิดเพื่อเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษา มั่งดังกล่าว คือกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ไปกับ “การเปลี่ยนผ่าน” และการกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อย บทความจะชี้ให้เห็นว่า ในระดับชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ของนักศึกษา มั่งเหล่านี้ พวกเขาต้องเผชิญกับ “สภาวะชายขอบสองวัฒนธรรม” กล่าวคือ ระหว่างการใช้ชีวิตตามความคาดหวัง ตามจารีตประเพณีของชาวมั่ง คือ “ต้องเป็นมั่ง” กับการใช้ชีวิตในฐานะนักศึกษา มหาวิทยาลัย “เป็นพลเมืองไทย” ที่จงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง เงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวนำไปสู่สภาวะอันคลุมเครือที่นักศึกษา มั่งจำต้องต่อรอง ระหว่าง “ความเป็นมั่ง” กับ “ความเป็นไทย” ผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลไปมา ไม่ว่าจะเป็น การใช้ภาษาและการดำเนินชีวิตประจำวัน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาคม ชมรมนักศึกษา มั่ง และการสร้างพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มตนขึ้นใหม่ กิจกรรมทางสังคมเหล่านี้ท้ายที่สุดจึงเสมือนเป็นกระบวนการสะท้อนกลับที่นำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับตัวตนของนักศึกษา มั่ง อันส่งผลต่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ตลอดจนโลกทัศน์และการดำเนินชีวิตของพวกเขา ที่มีความสลับซับซ้อนและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน ทำทนายจารีตดั้งเดิมที่ถูกมองว่า “ล้าหลัง” หรือไม่ดีงาม ทว่าขณะเดียวกันก็กล้าและภาคภูมิใจที่จะยืนยันประเพณีวัฒนธรรมและความเป็นตัวตนอีกหลายๆ ด้านของชาวมั่งเอาไว้ในบริบทของการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติไทย

**คำสำคัญ:** นักศึกษา มั่ง, อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์, พื้นที่ทางสังคม, รัฐชาติไทย

## Abstract

This article explores a transitional process and an ethnic identity maintaining among groups of Hmong university students in Chiang Mai city. It considers that this Hmong university student's migration to the city is a social process which is related to a transition and a social integration in to Thai society within the contexts of state and minorities. The article demonstrates that at the everyday levels in living their lives in modern society the Hmong university students have to encounter with 'the state of marginality', being in between the two cultures and societies. Namely, they have to live their lives both, as 'a Hmong', in according to the expectations of traditional Hmong society and as 'a Thai', that is expected to be royal and patriotic to the national country. These powerful conditions lead to the state of ambiguity that these Hmong university students have to negotiate, between 'Hmong-ness' and Thai-ness, through a construction of shifting identity which operates through the uses of language, living practices, Hmong social club participations, and the construction of social space for their owns. All of these social activities, at the end, is seemingly, a reflexive process which leads to the self questioning among the Hmong university students. These questions to their ethnic identity have a consequence on their identity construction and worldviews, and the ways to live their life which are more complicated, but flexible and challenging to traditions that are seen as 'backward' or unjust. At the same time this reflexive process also strengthens them to be proud of and to persist and practice on their cultures and traditions and other aspects of Hmong identity in the contexts of national integration into the Thai nation-state.

**Keyword:** Hmong university students, ethnic identity, social space, Thai nation-state

## บทนำ

งานศึกษาเรื่องรัฐกับการพัฒนาในแวดวงไทยศึกษาที่ผ่านมา (อาทิ เทอร์ตัน 2533, เอิร์ส 2533, ชยันต์ 2533 และศุภชัย 2542) ชี้ให้เห็นไปในทางเดียวกันว่า ที่ผ่านมานามของ “การพัฒนา” รัฐไทยได้พยายามที่จะสถาปนาอำนาจควบคุมบงการผู้คนพลเมืองของตนผ่านกระบวนการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ รัฐในโลกสมัยใหม่พยายามสถาปนาอำนาจขึ้นมาผ่านการสร้างชาติ อุดมการณ์ชาตินิยมที่มุ่งเน้นความผูกพันทางชาติพันธุ์ (ที่มีรากเหง้าร่วมกัน) ของคนในชาติ ตลอดจนภาษา สัญลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรมขึ้น เพื่อผูกร้อยสมาชิกที่แตกต่างหลากหลายของรัฐเข้าด้วยกัน ดังนั้น เมื่อเราพิจารณาถึงประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองซึ่งแต่ก่อนดูเป็นเรื่องธรรมชาติตายตัวที่ทุกคนต้องมี หากแต่ที่จริงแล้วนั้นซ่อนอยู่ในตัวกระบวนการสร้างรัฐชาติ ในยุคสมัยใหม่ รัฐกับชาติกลายเป็นเสมือน 2 ด้านของเหรียญที่แยกออกจากกันไม่ได้ และรัฐชาติกับความเป็นพลเมืองก็มีลักษณะเป็น 2 ด้านของเหรียญเช่นกัน กล่าวคือความเป็นพลเมือง (citizenship) เป็นเสมือนรางวัลที่ประชาชนได้รับจากการร่วมมือกับรัฐชาติ แต่รัฐชาติก็ได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากความเป็นพลเมืองมากมายหลายประการด้วยกัน ที่สำคัญที่สุดก็คือการสร้างความปลอดภัย รวมทั้งการสร้างความเป็นเอกภาพให้กับรัฐ การก่อตัวขึ้นมาของรัฐชาติสมัยใหม่ช่วงต้นมักจะเน้นกระบวนการทางการเมืองที่เรียกว่า การผนวกรวม (assimilation) และการบูรณาการ (integration) ทั้งสองกระบวนการมีเครื่องมือสำคัญคือการมอบความเป็นพลเมืองของชาติแบบต่างๆ ให้กับคนหลากหลายกลุ่มเชื้อชาติได้อยู่บนฐานของสิทธิหรือความเป็นพลเมืองเดียวกัน รัฐชาติสมัยใหม่มีปัญหามหาการแข่งขันทับรัฐชาติอื่นๆ สูงมาก จึงต้องการความจงรักภักดีและความสมานฉันท์จากประชากรในรัฐของตนเป็นเหตุให้ต้องมีนโยบายผนวกรวมหรือประสานรวมสมาชิกของรัฐ (ธีรยุทธ์ บุญมี, 2546)

จากแนวคิดที่ว่ารัฐชาติต้องการหลอมรวมคนในชาติให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ผ่านการสร้างชาติและความเป็นพลเมือง) สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนอยู่ในการดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐที่มีต่อประชาชนและโดยเฉพาะกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่รัฐเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” (minority) อย่างไรก็ตาม ในกรณีของประเทศไทยในอดีตรัฐมักสร้างภาพลักษณ์ด้านลบที่มีต่อชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ ที่มักอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงว่า “ชาวเขา” หรือต่อมาคือ “ชาวไทยภูเขา” เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปควบคุมจัดการด้วยการนิยามความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นให้เป็น “คนอื่น” เช่น วาทกรรมชาวเขา ที่มีความแตกต่างออกไปจาก “ชาวเรา” กล่าวคือความเป็นอื่นของชนกลุ่มน้อยกลายเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการรวมชาติระหว่างคนพื้นราบส่วนใหญ่ในที่ที่สุดจะกลายเป็น “คนไทย” นโยบายที่ดำเนินการมาเกือบห้าทศวรรษที่มีต่อคนบนพื้นที่สูงจึงวนเวียนอยู่ในความหวาดระแวงทั้งปัญหาความมั่นคง ปัญหาการให้สัญชาติ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า และปัญหายาเสพติด

ชาวม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงกลุ่มหนึ่งที่ถูกตีตราจากรัฐไทยว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 25210 - 2520) ตั้งแต่นั้นมาภาพพจน์ของชาวม้งก็ถูกมองจากรัฐบาลไทยว่าเป็นกลุ่มชนที่อันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ขณะเดียวกันชาวม้งก็ถูกประทับตราว่าเป็นผู้ปลุกผีและค้ายาเสพติด ทั้งๆ ที่ผีเคยเป็นพืชที่รัฐไทยเองเคยเป็นผู้สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงปลูกเพราะเป็นพืชเศรษฐกิจ (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2541) นอกจากภาพลบเกี่ยวกับการปลุกผี ชาวม้งยังถูกตีตราว่าเป็นชาวเขาที่มีส่วนในการทำลายป่าด้วยการทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น “มายาคติ” ที่คนม้งถูกตีตราจากรัฐไทยและผู้คนในสังคมไทย (ฐพนิจ เกษมณี, 2534) แม้นักวิชาการหลายท่านได้พยายามชี้ให้เห็นผลจากการวิจัยว่าภาพเหล่านี้เป็นมายาคติที่ถูกสร้างขึ้นมา เนื่องจากขาดความชัดเจนของข้อมูลที่จะ

ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับกลุ่มชนบนพื้นที่สูง การสร้างภาพลักษณ์ด้านลบที่มีต่อชาวม้ง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปควบคุม จัดการของรัฐ ด้วยการนิยามให้ชาวม้งเป็น “คนอื่น” ที่มีความแตกต่างออกไปจากผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย นโยบายที่ดำเนินการมาเกือบห้าทศวรรษที่มีต่อชาวม้งจึงวนเวียนอยู่บนความหวาดระแวง ทั้งในด้านปัญหาความมั่นคงและการให้สัญชาติ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหายาเสพติด ดังนั้นนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของพวกเขา รัฐไทยยังพยายามสร้างความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นในหมู่ “ชาวเขา” ผ่านนโยบายการศึกษาสำหรับคนบนพื้นที่สูง จากงานศึกษาเรื่อง “พัฒนาการจัดการศึกษาของรัฐในชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” ของ ขวัญชีวัน บัวแดง (2550) พบว่าการจัดการศึกษาโดยรัฐที่มีลักษณะแบบรวมศูนย์ทั้งในเรื่องของหลักสูตร การเรียนการสอนและโครงสร้างการจัดการศึกษานั้น แทบจะเป็นเรื่องเดียวกับการพัฒนาของการสร้างชาติไทย การศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนหนึ่งของกลไกและกระบวนการเชิงสถาบันที่รัฐใช้ขับเคลื่อนสถาปนาชาติไทย รัฐไทยใช้นโยบายการรวมชาติผ่านกลไกของระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดังจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากคนบนพื้นที่ราบตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ รัฐไทยยังมีนโยบายพิเศษต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาบนพื้นที่สูง เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขา เป็นต้น เพื่อให้ชาวเขาได้รับการศึกษาพร้อมทั้งที่รัฐก็หวังติดตั้งความเป็นพลเมืองไทยให้กับเด็กๆ ผ่านระบบโรงเรียนไปพร้อมๆ กัน ขณะที่ชาวเขาส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวม้งทั้งที่สมัครใจและไม่เต็มใจก็หลีกเลี่ยงได้ยากที่จะปฏิเสธการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านระบบการศึกษาภาคบังคับดังกล่าว

จึงน่าสนใจว่าการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติไทยผ่านการศึกษา ดังกล่าวของชนกลุ่มน้อยเช่นชาวม้ง จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ตัวตนตลอดจนสังคมของพวกเขาอย่างไร และในกรณีของเยาวชนม้งที่เข้ามา

สู่การศึกษจนถึงระดับอุดมศึกษา พวกเขาเหล่านั้นมีการดำเนินชีวิตอย่างไรท่ามกลางการปะทะประสานระหว่างระบบวัฒนธรรมหรือจารีตของชาวม้งและระบบสังคมและวัฒนธรรมไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการกลายเป็น “คนชายขอบสองวัฒนธรรม” (marginal man) ที่ด้านหนึ่งการอพยพเคลื่อนย้ายเป็นเหตุให้ต้องหลุดพ้นออกจากสังคมบ้านเกิด ทว่าสถานะของผู้อพยพในสังคมเมืองใหญ่นั้นเองก็ทำให้ยังไม่สามารถจะปรับตัว หรือกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ดินแดนใหม่นั้นได้อย่างเต็มที่ ประเด็นหลักของบทความนี้จะเน้นถึงวัฒนธรรมของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสมัยใหม่ดังเช่นเมืองเชียงใหม่ ผ่านกลไกการศึกษาของรัฐไทย จนกลายมาเป็น “นักศึกษา ม้ง” (ในเมืองเชียงใหม่) แม้พวกเขาเหล่านี้จะเป็นเพียงคนส่วนน้อยของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถผ่านระบบการศึกษาเข้ามาในระดับอุดมศึกษาได้มากนัก หากแต่กลุ่มของนักศึกษา ม้งในเมืองนี้กลับมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในการที่ทำให้เราได้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยความเจริญทางวัตถุ เทคโนโลยีอันทันสมัย ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งแทบจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับชุมชนบ้านเกิดของนักศึกษา ม้งเหล่านี้ ที่ส่วนใหญ่มีบ้านเกิดอยู่บนดอยห่างไกล ดังนั้นจึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า “นักศึกษา ม้งในเมือง” มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่นี้อย่างไร โดยที่ยังสามารถผลิตซ้ำและรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติพันธุ์ตนเองไว้ได้ รวมทั้งยังสามารถที่จะผสมกลมกลืนทั้งสองวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมในแบบของตนเอง โดยบทความนี้จะสะท้อนเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ผ่าน “กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันของนักศึกษา ม้ง ระดับอุดมศึกษา ในเมืองเชียงใหม่” ซึ่งกิจกรรมนี้นับเป็นพื้นที่ที่ทำให้เราได้เห็นถึงการปะทะประสานระหว่างวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของนักศึกษา ม้งได้เป็นอย่างดี

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้นำแนวคิดเรื่องรัฐกับชนกลุ่มน้อยในบริบทโลกาภิวัตน์มาเป็นกรอบคิดในการทำความเข้าใจถึงการปะทะประสานกันระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อยผ่านการศึกษาปฏิบัติการระดับชีวิตประจำวันของ “กลุ่มนักศึกษาแม่ในเมือง” กล่าวคือ โดยพื้นฐานของงานศึกษานี้มองว่า ภายใต้กระบวนการสร้างรัฐชาตินั้น รัฐไทยได้ใช้นโยบายรวมพวก (Integration Policy) ในการผนวกรวมเอาชนกลุ่มน้อยต่างๆ เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติไทย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ถูกรวมไว้ภายใต้ความเป็นรัฐชาติ หากแต่กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ) ก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยโดยสมบูรณ์ เนื่องจากได้มีการบูรณาการต่อรองและปรับปรุงต่างๆ ในการดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้ มากไปกว่านั้นในกรณีของชาวม้ง ประวัติศาสตร์และเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติ (transnational network) ยังทำให้สังคมม้งปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือก กลุ่มนักศึกษาแม่ในเมืองเชียงใหม่ที่มีเครือข่ายกับชุมชนดั้งเดิมและชุมชนใหม่ในเมือง (โดยเฉพาะที่ผ่านสถาบันการศึกษาและสมาคมม้ง) และชาวม้งข้ามชาติ (transnation hmong community) มาเป็นกรณีศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงกระบวนการดังกล่าว

## ชาวม้งกับการศึกษาและการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย

ในอดีตที่ผ่านมาภาพสะท้อนที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการของรัฐไทยที่กระทำต่อชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะชาวม้ง มักเป็นการสร้างตราใบหรือหาข้ออ้างต่างๆ ขึ้นมาบนฐานคิดเรื่องความมั่นคงของชาติเพื่อสร้างความชอบธรรมในการผสมกลมกลืนไม่ว่าจะเป็นการนำปัญหาเกี่ยวกับการปลูกและค้าฝิ่น ปัญหาความมั่นคงและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จนไปถึงการตัดไม้ทำลายป่าซึ่งนำไปสู่นโยบายการบังคับย้ายถิ่นชาวเขาไปตั้งรกรากในที่แห่งใหม่<sup>1</sup> ประเด็นที่ผู้เขียนสนใจเป็นอย่างยิ่งก็คือเรื่องการตอบโต้หรือต่อรองกับภาพประทับหรืออคติทางชาติพันธุ์ที่ผู้คนมีต่อชาว

มั่งของคนมั่งรุ่นใหม่ที่พยายามปลดแอกอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าชาวมั่งจำนวนไม่น้อยได้ลงทุนส่งลูกหลานให้ได้เรียนหนังสือในระดับสูงๆ<sup>2</sup> ทั้งนี้นอกจากจะแสดงออกซึ่งการอยากเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ “ชาติไทย” ยังเพื่อมุ่งหวังจะเปลี่ยนบทบาทและภาพลักษณ์ของตนใหม่ให้กลายเป็น “ผู้มีการศึกษา” หรือ “ผู้ที่มีความก้าวหน้าในงานและอาชีพ” ตามความมุ่งหวังที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยมีภายใต้บริบทของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย เป็นการเชื่อมโยงความเป็นมั่งเข้ากับบทบาทอื่นๆ ที่จะได้รับการยอมรับจากสังคมวงกว้าง และประกอบสร้างนิยามอัตลักษณ์ความเป็นมั่งขึ้นมาใหม่ในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับรัฐไทยและโลกาภิวัตน์

กระบวนการยอมรับสิ่งใหม่ทางด้านการศึกษาและการแสวงหาความรู้ที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมของชาวมั่ง กระบวนการทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือเมื่อชาวมั่งมีทัศนคติที่ติดต่อการศึกษาโดยเชื่อว่าการศึกษจะทำให้คนมีโอกาสยกระดับฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นได้ หรือเชื่อว่าการศึกษสามารถทำให้คนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความคิดเช่นนี้นำไปสู่การปฏิบัติตนต่อการศึกษาและการแสวงหาความรู้ การยอมรับสิ่งใหม่มีการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาล่าเรียนในโรงเรียนของรัฐและทุกครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจดีก็จะพยายามส่งเสียบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไปตามอัธยาศัยของตน และตามขีดความสามารถทางสติปัญญาของเด็กเอง เพื่อที่จะได้รับการยกย่องจากสังคมของชาวมั่งเองและมีงานที่ดีทำ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการอพยพของชาวมั่งเข้ามาสู่เมืองเชียงใหม่ ซึ่งจากสถิติชี้ให้เห็นว่าชาวมั่งส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาในเมืองเชียงใหม่มักกำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนนั่นคือในช่วงอายุ 11-20 ปี<sup>3</sup>

นอกจากนี้ในส่วนของรัฐไทยก็ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการ

ครอบคลุมการควบคุมงบการชนกลุ่มน้อยในรูปแบบใหม่ ผ่านกลไกของระบบการศึกษา<sup>4</sup> ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เริ่มสนใจเข้ามาสู่ระบบการศึกษาของรัฐด้วยเหตุผลต่างๆ ดังที่กล่าวไปแล้ว ในส่วนของรัฐเองก็ได้ใช้ช่องทางนี้ในการหยิบยื่นโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงผ่านนโยบายทางการศึกษาต่างๆ<sup>5</sup> รวมทั้งการกำหนดโครงการเพื่อการศึกษาบนพื้นที่สูง เช่น “โครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยภูเขาเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ของกระทรวงมหาดไทย ที่ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งในโครงการที่รัฐได้เปิดโอกาสให้นักเรียนชาวไทยภูเขาได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยโครงการนี้เกิดขึ้นจากการที่รัฐมองหรือเข้าใจมาโดยตลอดว่าชาวเขาเป็นคนไทยที่ด้อยโอกาสในสังคม เนื่องจากอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลการคมนาคม มีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐานของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีการกระทำผิดกฎหมายอยู่มาก ที่สำคัญมีพื้นฐานการศึกษาต่ำ และขาดผู้นำที่มีการศึกษาเพียงพอต่อการพัฒนาและปกครองตนเอง ดังนั้นด้วยเหตุนี้รัฐจึงต้องการที่จะส่งเสริมชาวเขาให้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ซึ่งกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้จัดโครงการนี้ขึ้นเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 - 2552 โดยจัดสรรโควตาให้นักศึกษาชาวไทยภูเขาในเขต 15 จังหวัดที่ครอบคลุมเขตพื้นที่ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ โดยมีหลักสูตรให้เข้าศึกษาต่อใน 3 คณะ ดังนี้คือ คณะศึกษาศาสตร์ (4 คน) คณะรัฐศาสตร์ (10 คน) และ คณะนิติศาสตร์ (5 คน) รวมทั้งกำหนดให้ทุน การศึกษาแก่นักเรียนที่ได้โควตาเหล่านี้ทุนละ 30,000 บาทต่อปี โครงการนี้นับเป็นโครงการที่ได้รับความสนใจจากนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเป็นจำนวนมาก และในแต่ละปีจะมีนักศึกษาที่สอบผ่านโครงการนี้ปีละประมาณเกือบ 20 คน ซึ่งในทุกๆ ปีจะมีนักศึกษาม้งที่สอบผ่านโครงการนี้เข้ามาสู่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณปีการศึกษาละ 5-6 คนขึ้นไป นับได้ว่าเป็นสัดส่วนนักศึกษาที่สอบผ่านโครงการนี้ได้มากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นั่นย่อมแสดงให้เห็นชัดแล้วว่าในปัจจุบันชาวม้งหันมาให้

ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวสัมพันธ์ไปด้วยกันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมของชาวม้ง การส่งลูกหลานเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นทัศนคติของม้งรุ่นพ่อแม่ที่มีต่อระบบการศึกษาในสังคมไทยที่เป็นไปในเชิงบวก จึงน่าจะสนใจว่าการเข้าร่วมมาเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทยผ่านการศึกษาดังกล่าวจะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมของคนม้ง อย่างไรหรือมากน้อยเพียงใด และในกรณีของเยาวชนม้งที่เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา พวกเขาเหล่านั้นมีการใช้ชีวิตประจำวันอย่างไรในขณะที่เป็นม้งและความเป็นไทยปะทะกันอยู่ การศึกษาและใช้ชีวิตอยู่ในเมืองท่ามกลางผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายนั้น ความเป็นม้งของพวกเขาเหล่านั้นจะยังคงดำรงอยู่อย่างไร หรือแท้ที่จริงแล้วความเป็นเมือง ความเป็นสมัยใหม่ในสังคมไทยได้ครอบงำ กดทับ ความเป็นม้งของพวกเขาไว้เสียสิ้น ดูเหมือนว่าเรื่องราวเหล่านั้นงานศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

### เส้นทางเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยของนักศึกษา ม้ง

สำหรับนักศึกษา ม้งคนแรกที่ได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ นายลีตีก ฤทธิ์เนติกุล จากหมู่บ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ (จังหวัดตาก) และเข้ามาศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2515-2519 เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาพืชสวน คณะเกษตรศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2524 ด้วยทุนของรัฐบาลออสเตรเลียและทุนส่วนตัวของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมท จากนั้นในปีการศึกษา 2522 นายอิสระ ยังสิริสุข จากหมู่บ้านปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ได้เข้าศึกษาในสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ (ปัจจุบันแยกเป็นคณะเศรษฐศาสตร์) ในปีถัดมาคือปีการศึกษา 2524 นายคณิน ศิริวัฒนาพงศ์ จากหมู่บ้านแม่ยะน้อย จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้าศึกษาต่อในคณะเภสัชศาสตร์ ต่อมา

ในปี พ.ศ. 2524 นายจรัส ศิริสันติกุล จากบ้านปากกลางเข้าศึกษาต่อใน คณะศึกษาศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ (หลักสูตรต่อเนื่องสองปี) และ ปี พ.ศ. 2525 ดร.ชาลี จันทการบัณฑิต จากบ้านปากกลาง ได้เข้าศึกษาใน คณะวิทยาศาสตร์ และในปีการศึกษา 2528 นางสาวกาหลง ศิริสันติกุล จากบ้านปากกลางได้เป็นนักศึกษา (ม้ง) หญิงคนแรกที่ได้ศึกษาต่อใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่<sup>6</sup>

ในช่วงต่อมาก็คือระหว่างปี พ.ศ. 2529-2533 ได้มีกลุ่มนักศึกษา ม้ง ที่สามารถเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีจำนวนประมาณ 7-8 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2536-2539 ในปีนี้จำนวน นักศึกษาที่เข้ามาเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม 10-20 คน พอมาถึงในช่วงปี พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน มีจำนวนนักศึกษาม้งมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉลี่ยรวมทุกชั้นปีการศึกษาประมาณ 50-60 คน ซึ่งจากการสำรวจจำนวน นักศึกษาม้งในปีการศึกษา 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 54 คน<sup>7</sup> นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาม้งอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้มาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชมรมทำให้ ไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ ซึ่งจากนักศึกษาม้งที่สำรวจได้ในการ ศึกษา 2552 นี้ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มาจากจังหวัดน่านและตาก รองลงมาคือจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาที่มาจากจังหวัดอื่นๆ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย แม่ฮ่องสอน เพชรบูรณ์ เป็นต้น อาชีพหลักของ ครอบครัวนักศึกษาม้งเหล่านี้คืออาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ยอยู่ในระดับ ฐานะปานกลาง

ถ้าเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีโอกาสเข้ามาศึกษาต่อระดับอุดมศึกษานั้นนักศึกษาม้งถือเป็นกลุ่ม นักศึกษาชาติพันธุ์ที่มีอัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาที่สูงกว่ากลุ่ม ชาติพันธุ์อื่นๆ (ยกเว้นกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงที่มีจำนวนใกล้เคียงกัน) แต่จากการสัมภาษณ์นักศึกษาม้งส่วนใหญ่ที่ได้ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ จะได้คำตอบที่ใกล้เคียงกันว่าพวกเขาและเธอเหล่านั้นถือเป็น

เพียงคนส่วนน้อยที่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ โดยในหมู่บ้านของนักศึกษาแต่ละคนนั้น มีเด็กที่ได้ศึกษาต่อจนจบระดับอุดมศึกษาอยู่แค่เพียงในหลัก 10 คนเท่านั้น ส่วนใหญ่เด็กมั่งจะศึกษาเพียงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อจบแล้วก็จะแต่งงานแล้วก็ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับพ่อแม่ ดังนั้นจึงน่าจะสนใจว่าเหตุใดนักศึกษาเมืองเหล่านี้จึงสามารถขีดทางเดินของตัวเองได้ยาวไกลกว่าเด็กมั่งคนอื่นในหมู่บ้าน จากการสอบถามนักศึกษาเมืองส่วนใหญ่พบว่า แม้เรื่องเงินทุนในการเรียนต่อจะเป็นเรื่องที่สำคัญแต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะในบางหมู่บ้านที่พัฒนาแล้วมีเศรษฐกิจที่ดีแต่เด็กส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนั้นมองว่า ถึงเด็กเหล่านั้นเรียนไปจบออกมาทำงานทำไม่ได้สุดท้ายก็ต้องกลับมาทำไร่อยู่ดี ดังนั้นจึงไม่นิยมส่งลูกหลานของตนเรียนต่อ ส่วนตัวเด็กเองก็รู้สึกว่าคุณแม่ของตนมีฐานะดีอยู่แล้วจึงไม่ต้องเรียนให้สูงมากก็ได้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แรงบันดาลใจของตัวเด็กเองที่เป็นสิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าทุนทรัพย์ที่ทำให้เด็กมั่งคนหนึ่งตัดสินใจที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่ต้องใช้ความขยันหมั่นเพียรฝ่าฟันจนกระทั่งสอบเข้ามาสู่รั้วมหาวิทยาลัยได้สมความปรารถนา เพื่อที่หวังอยากจะทำหลุดออกจากวงจรเดิมๆ ของชีวิต เพื่อพบอนาคตใหม่ที่ดีกว่า โดยคิดว่าการศึกษานั้นจะเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนชีวิตของเขาและครอบครัวตนเองได้ นอกจากนี้แรงบันดาลใจแล้ว แรงสนับสนุนจากครอบครัวนับเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้เด็กมั่งเหล่านี้มีกำลังใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากยิ่งเรียนสูงขึ้นเท่าใดก็ต้องพบกับแรงกดดันมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยที่ยังคงมีอคติทางชาติพันธุ์อยู่นั่นเอง มีเด็กมั่งจำนวนไม่น้อยที่ทนต่อแรงกดดันดังกล่าวไม่ไหวทำให้ต้องจบเส้นทางการศึกษาไว้แค่เพียงกลางทาง

กว่าจะก้าวเข้ามาสู่รั้วมหาวิทยาลัยได้นั้นสิ่งที่สำคัญที่นักศึกษามั่ง

ทุกคนต้องประสบกับคือปัญหาเรื่องการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงมัธยมศึกษา ซึ่งถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญทางการศึกษา ยิ่งถ้าได้มาศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนไทยแล้วนั้น ยิ่งต้องเผชิญกับความกดดันต่างๆ เพิ่มมากขึ้น แต่เด็กมั่งเหล่านี้อีกมีรูปแบบและวิธีการในการปรับตัวที่แตกต่างกันออกไป บางคนก็กลายเป็นเด็กเจี๊ยบขี้นไม่เข้าสังคมกับใคร ในขณะที่บางคนกลับพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการที่พยายามเรียนให้ได้อันดับดีที่สุดในชั้น เพื่อเป็นการพิสูจน์ตัวเองไม่ให้ใครได้มาดูถูกเหยียดหยาม การเข้าสู่มหาวิทยาลัยของนักศึกษาบางคนสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่ใช้ทุนจากครอบครัว ซึ่งนักศึกษาในกลุ่มแรกนี้จะเรียนที่มาจากครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะ หรือครอบครัวที่ฐานะปานกลางแต่กู้ยืมเงินจากกองทุน กยศ. ส่วนกลุ่มที่สอง คือกลุ่มที่ได้ทุนการศึกษา โดยทุนการศึกษาหลักทุนหนึ่งที่มอบหมายอย่างถึงก็คือ ทุนการศึกษาจาก “โครงการจัดส่งนักศึกษาชาวไทยภูเขาเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ที่ดำเนินงานโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

### ชมรมนักศึกษามัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การเป็นคนสองวัฒนธรรมทำให้นักศึกษามังในเมืองรวมกลุ่มก่อตั้งชมรมของตนเองขึ้นมาในสถาบันของตน เช่น “ชมรมมัง มช.” ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ “ชมรมเพื่อนภูผา” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ “ชมรมศิลปวัฒนธรรมชาวเขา” ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ชมรม “Highlanders” ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (วิทยาเขตภาคพายัพ) เป็นต้น เพื่อสร้างเครือข่ายช่วยเหลือติดต่อกัน เพื่อให้นักศึกษารุ่นพี่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษารุ่นน้องที่มาจากชนพื้นที่ยากจน และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษารุ่นพี่กับนักศึกษารุ่นน้อง อีกทั้งเพื่อให้ นักศึกษาทุกคนได้ช่วยเหลือคนบนพื้นที่สูงตามโอกาสและความสามารถของตนเอง กิจกรรมหลักๆ ที่ชมรมมังของแต่ละสถาบันจัดขึ้นนั้นมีทั้งที่

เป็นกิจกรรมเฉพาะในสถาบันการศึกษา รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝั่งสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันของนักศึกษาฝั่ง ระดับอุดมศึกษา ในเมืองเชียงใหม่” ชุมรมมั่งของแต่ละสถาบันการศึกษาเหล่านั้นไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวหากแต่ได้ร่วมกันสร้างขึ้นมาเป็นเครือข่ายคือชมรมเยาวชนมั่งเชียงใหม่ ทำให้เห็นว่าแม้พวกเขาเหล่านี้จะพลัดถิ่นฐานบ้านเกิดมาอยู่ในเมืองใหญ่ แต่พวกเขาก็ยังใช้ความเป็นมั่งเชื่อมโยงกลุ่มก้อนของตนเอาไว้ และพยายามเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเองผ่านกิจกรรมต่างๆ ของพวกเขา

โดยในที่นี้ผู้เขียนจะเน้นไปที่ “ชมรมนักศึกษามั่ง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ซึ่งเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ กล่าวคือ ที่มาของชมรมนักศึกษามั่ง<sup>๑</sup> มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั้น เริ่มเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการในช่วงปี พ.ศ. 2529-2533 มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มเล็กๆ มีการพบปะคุยกันทำกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ร่วมกันในหมู่นักศึกษาสถาบันเดียวกันและนักศึกษาในสถาบันอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สถาบันราชภัฏและสถาบันอื่นๆ ในการรวมกลุ่มกันนี้เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และพูดคุยเสนอปัญหาต่างๆ ที่แต่ละคนได้ประสบพบเจอในระหว่างที่เรียนหนังสือ นอกจากนี้แล้วการรวมตัวกันนี้ยังเป็นที่พึ่งทางจิตใจด้วย เพราะนักศึกษาแต่ละคนล้วนแต่จากบ้านมาไกลเพื่อเรียนหนังสือ บางครั้งอาจเกิดปัญหาที่ตัวเองไม่สามารถแก้ไขได้ การรวมตัวกันนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นที่พึ่งทางใจอีกทีหนึ่งที่ช่วยให้พวกเขาผ่อนคลายจากปัญหาต่างๆ ได้บ้าง ในช่วงปีนี้มีกลุ่มนักศึกษามั่งที่เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ 7-8 คน มีการทำกิจกรรมร่วมกันเองและมีการรวมตัวกับนักศึกษาต่างสถาบันด้วยเพื่อเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กิจกรรมที่ทำกันคือการรับประทานอาหารร่วมกันหรือการไปท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสนิทสนมกันขึ้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่มาของชมรมนักศึกษามั่งในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2534-2535 ลักษณะการรวมตัวกันก็ไม่แตกต่างไปจากเดิมมากนักยังคงมีการพบปะทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเหมือนที่ผ่านมาซึ่งมีนักศึกษาประมาณ 9-10 คน โดยมีกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นและมีลักษณะที่เป็นประโยชน์มากขึ้นกิจกรรมที่ทำ เช่น การร่วมกันปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติในวันแม่ในนามของชมรมเยาวชนม้งเชียงใหม่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2536-2539 กลุ่มนักศึกษาม้งมีการรวมตัวกันเหมือนในปีแรกๆ แต่การรวมตัวกันนั้นค่อยๆ เติบโตขึ้นจากเดิมแต่ยังไม่มีวี่แวงเด่นชัดในเรื่องของการทำกิจกรรมที่เป็นการทำงานร่วมกันที่มีลักษณะต่อเนื่องแต่สิ่งที่เด่นชัดและเป็นกิจกรรมในช่วงนี้คือ การรวมตัวกันเพื่อให้เกิดความรักใคร่ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างพี่กับน้องเป็นส่วนใหญ่ และมีกิจกรรมต่างๆ ดังเช่นในอดีต เช่น การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันแม่แห่งชาติที่เคยทำในอดีต มีการรับน้องใหม่ที่สอบเข้ามาเรียนได้ซึ่งได้มีการจัดร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในตัวเมืองเชียงใหม่ เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีแก่รุ่นน้องๆ ให้รู้จักการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้สามารถดำรงอยู่ในเมืองได้ ในปีนี้จำนวนนักศึกษาที่เข้ามาเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม 10-20 คน

พอมาถึงในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 เนื่องจากรุ่นน้องม้งที่เข้ามาทำการศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในระยะเริ่มแรกนั้นมักจะมีอุปสรรคในการปรับตัวให้เข้ากับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอยู่เป็นประจำ เช่น การวางตัว ปัญหาทางด้านการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัยและกิจกรรมต่างๆ ของคณะ ตลอดจนการคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูง จึงมีความจำเป็นที่ควรจะมีรุ่นพี่ที่เคยมีประสบการณ์ผ่านการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมาบ้างแล้วช่วยให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่น้องๆ ทั้งนี้เพื่อน้องๆ ม้งที่เข้ามาศึกษาใหม่ในปีหนึ่งจะได้มีแนวทางที่ดีในการใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้พี่ๆ และน้องได้รู้จักซึ่งกันและกันมากขึ้น อันจะบังเกิดผลดี

ตามมาในภายหลัง ทั้งนี้เพื่อความสมัครสมานสามัคคีกันในหมู่นักศึกษาพี่น้องม้งในมหาวิทยาลัยฯ และการรู้จักตัวของตัวเองตลอดจนบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ขึ้นต่อไป เพื่อให้น้องใหม่ปีหนึ่งได้รู้จักแนวทางที่ดีในการใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างกำลังใจที่ดีให้แก่น้องใหม่ในการศึกษาเล่าเรียน ขวนขวายหาความรู้ เพื่อให้น้องปีหนึ่งและรุ่นพี่ได้มีโอกาสรู้จักกันและกัน ไม่รู้สึกตัวเดียวโดดเดี่ยวต่อสู้กับการใช้ชีวิตและการเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยอยู่เพียงลำพัง

ในปี 2546-ปัจจุบัน มีจำนวนนักศึกษาม้งมากขึ้นเรื่อยๆ (โดยเฉลี่ยรวมทุกชั้นปีการศึกษาประมาณ 50-60 คน) การรวมตัวต่างๆ ก็มีความชัดเจนขึ้นกว่าเดิมมาก มีการร่างกฎระเบียบชมรมนักศึกษาม้งขึ้นมา มีการสานต่อในกิจกรรมต่างๆ ที่รุ่นพี่ได้ก่อให้เกิดขึ้นมา อาทิเช่น การรับน้องรวมกับสถาบันอื่นๆ เหมือนที่ผ่านมา มีกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เช่น การเล่นฟุตบอลระหว่างนักศึกษาในและนอกสถาบันร่วมกัน การจัดทำเว็บไซต์เป็นที่ประสานงานและประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ของชมรม การเลี้ยงแสดงความยินดีกับบัณฑิตม้งในสถาบัน ก็ฟ้าเชื่อมความสัมพันธ์ การทำโครงการออกค่ายประจำปี (โครงการม้งมอชอ สานสายสัมพันธ์สู่ชนบท) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นได้เพราะเป็นการเริ่มต้นของรุ่นพี่ในอดีตที่พยายามผลักดันให้เกิดการรวมตัวของรุ่นน้องๆ เพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของชมรมให้คงอยู่ต่อไป

สมาชิกหลักของชมรมนี้คือนักศึกษาม้งในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากปีแรกๆ ที่เริ่มก่อตั้งชมรม คือช่วงประมาณปี พ.ศ. 2534-2535 มีสมาชิกเพียงไม่ถึง 10 คน เนื่องจากมีนักศึกษาม้งที่สอบได้เข้ามหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้เพียงไม่กี่คน แต่ในปีต่อๆ มาจำนวนสมาชิกของชมรมก็เพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีนักศึกษาม้งมากขึ้นนั่นเอง จนกระทั่งปัจจุบัน (ปี 2552) มีนักศึกษาม้งในชมรมถึง 50-60 คน และนอกจากในชมรมจะมีสมาชิกหลักส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาม้งแล้วนั้น ในแต่ละปีก็

จะมีนักศึกษาไทยเข้ามาเป็นสมาชิกด้วยเช่นกันซึ่งอาจมีเพียงปีละ 2-3 คน แต่นั่นก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าชมรมแห่งนี้ไม่ได้เป็นพื้นที่ปิดที่มีเพียงคนมั่งเท่านั้นที่จะมาเป็นสมาชิกได้ หากแต่ชมรมแห่งนี้ได้เปิดพื้นที่ให้คนภายนอกได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสกับวัฒนธรรมและความเป็นมั่งที่บอวลอยู่ทุกอณูในชมรมนักศึกษา มั่งแห่งนี้ ซึ่งผู้ที่อยู่เบื้องหลังคนสำคัญคนหนึ่ง ของชมรมนี้ ก็คือ ดร. ประสิทธิ์ ลิปรีชา หรือที่นักศึกษาทั่วไปจะเรียกท่านว่าอาจารย์ประสิทธิ์ โดยท่านมีสายเลือดเป็นคนมั่งอยู่อย่างเต็มเปี่ยมและเป็นผู้ที่ร่วมสนับสนุนชมรมแห่งนี้มาตั้งแต่ยุคเริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษา คำแนะนำ เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆ ของชมรม การมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักศึกษามั่ง รวมทั้งท่านยังเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนส่วนหนึ่งให้กับนักศึกษาเวลาทำกิจกรรมต่างๆ อีกด้วย และบางครั้งบริเวณลานบ้านท่านก็กลายมาเป็นสถานที่จัดเลี้ยงเล็กๆ ให้กับนักศึกษามั่งเวลาที่มีกิจกรรมต่างๆ อีกด้วย

นอกจากชมรมแห่งนี้จะมีผู้สนับสนุนหลักดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ชมรมแห่งนี้ยังมีเครือข่ายที่ทำงานและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอีกด้วย โดยเครือข่ายหลักๆ ของชมรมแห่งนี้ก็คือชมรมนักศึกษามั่งที่อยู่ในสถาบันต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นชมรมเพื่อนภุฉา (ชมรมนักศึกษามั่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) ชมรมนักศึกษามั่งของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ชมรมมั่งของสถาบันการอาชีพต่างๆ เป็นต้น โดยเครือข่ายชมรมนักศึกษามั่งเหล่านี้จะมีการจัดกิจกรรมประจำปีร่วมกัน เพื่อการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษามั่งของแต่ละมหาวิทยาลัย ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมรับน้องรวมซึ่งเป็นกิจกรรมการออกค่ายที่น้องใหม่มั่งปีหนึ่งของทุกสถาบันต้องมาเข้าค่ายค้างแรมทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน หรือจะเป็นการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระราชินีนาถ ที่พี่น้องมั่งทั้งหลายจากทุกสถาบันการศึกษาในเชียงใหม่ จะมาร่วมกันปลูกป่าเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมหนึ่งที่นัก

ศึกษาจากสถาบันล้วนตั้งหน้าตั้งรอคอยนั่นก็คือ “กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันของนักศึกษา ม้ง ระดับอุดมศึกษา ในเมืองเชียงใหม่” ที่ชมรม ม้ง ของทุกสถาบันจะส่งทีมฟุตบอลเข้าร่วมแข่งขันกันเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์อันดีของพี่น้อง ม้ง จนกลายเป็นฟุตบอลประเพณี

นอกจากเครือข่ายที่เป็นชมรมนักศึกษา ม้ง ด้วยกันเองแล้วนั้น ชมรมนักศึกษา ม้ง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยังมีเครือข่ายนักศึกษา ม้ง ข้ามชาติอีกด้วย เนื่องจากการที่มีนักศึกษา ม้ง ที่ศึกษาอยู่ที่สหรัฐอเมริกาได้กลับมาเที่ยวเมืองไทย และได้มาสัมผัสกับชมรม ม้ง ที่อยู่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทำให้พวกเขาได้หาเงินทุนมาช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชมรม ล่าสุดในปีการศึกษาที่ผ่านมา (ปี 2551) นักศึกษา ม้ง สหรัฐฯ เหล่านี้ได้รับเงินทุนมาให้ชมรมนักศึกษา ม้งฯ เป็นจำนวน 700 เหรียญสหรัฐ หรือประมาณสองหมื่นกว่าบาท ซึ่งจากที่กล่าวไปทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ชมรมนักศึกษา ม้ง นั้นมิได้เกิดขึ้นและตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากแต่ได้มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมของตนเองผ่านเครือข่ายความเป็น ม้ง นั้นเอง แม้จะอยู่ห่างกันคนละซีกโลกก็ตาม

ในส่วนของกิจกรรมของชมรมนั้นเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยผู้เขียนได้เฝ้าติดตามและเข้าไปเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมมาตลอดระยะเกือบหนึ่งปีการศึกษา เพื่อที่จะเป็นหนทางทำความเข้าใจการปะทะประสานระหว่างวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรม ม้ง ผ่านกิจกรรมที่น่าสนใจเหล่านี้ เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เปรียบเสมือนกระจกที่ช่วยสะท้อนให้เรามองเห็นถึงตัวตนของนักศึกษา ม้ง ผู้เป็นคนสร้างสรรค์กิจกรรมเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อเป็นฟันเฟืองให้ชมรมแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ครอบงำเกือบทุกอณูของเมืองเชียงใหม่ หากแต่กิจกรรมต่างๆ ของชมรมนักศึกษา ม้ง กลับได้เปิดพื้นที่ทางสังคมของชาติพันธุ์ ม้ง ขึ้นมาได้ใหม่ ผู้ศึกษาจึงมีความกระหาย

ใครรู้ว่า ในแต่ละกิจกรรมเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการปะทะประสานระหว่างวัฒนธรรมในแง่มุมใดบ้างนั่นเอง

กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่เหมือนพื้นที่ที่ทำให้เห็นถึงการปะทะประสานระหว่างวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ม้ง กล่าวคือ การที่นักศึกษาเหล่านี้ได้ร่วมตัวสร้างชมรมของตนเองขึ้นมานั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าพวกเขาต้องการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มของตนเองท่ามกลางสังคมสมัยใหม่ เช่น ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แห่งนี้ นักศึกษาม้งเพียงไม่กี่สิบคนก็เป็นเสมือนชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคม พวกเขาต้องการที่จะมีที่ทางให้กับตนเองได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ของเอง ได้แสดงออกถึงตัวตนของพวกเขาได้อย่างเต็มที่ เราจะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ของชมรมนักศึกษาม้ง ถ้าเรามองผิวเผินอาจไม่ต่างกับกิจกรรมทั่วไปๆ ของชมรมอื่นๆ หากแต่ถ้าเรามองลึกลงไป จะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ของเขากลับแสดงออกถึงตัวตนความเป็นม้งได้เป็นอย่างดี โดยบทความนี้จะขอหยิบยก “กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันของนักศึกษาม้ง ระดับอุดมศึกษา ในเมืองเชียงใหม่” เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงการปะทะประสานของการเป็นคนสองวัฒนธรรมของนักศึกษาม้งในเมือง

## ฟุตบอลประเพณี: กีฬาเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักศึกษาม้งต่างสถาบัน

นอกจากทางชมรมจะมีกิจกรรมประจำปีและกิจกรรมหลักต่างๆ แล้ว อีกกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งนั่นก็คือ “กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันของนักศึกษาม้ง ระดับอุดมศึกษา ในเมืองเชียงใหม่” เป็นกิจกรรมกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและมีการจัดกิจกรรมนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกันและระหว่างนักศึกษารุ่นพี่รุ่นน้องให้เกิดความรักใคร่สามัคคีระหว่างกัน โดยในปี พ.ศ. 2551 ทางชมรมนักศึกษาม้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพ<sup>๑</sup> จัดกิจกรรม กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา มังจากสถาบันอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ขึ้น เพื่อสานต่อเจตนารมณ์ ของศิษย์เก่าและนักศึกษา ซึ่งงานนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15-16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ณ สนามกีฬาโรงเรียนโปลิเทคนิค จังหวัดเชียงใหม่

โครงการกีฬาเชื่อมสัมพันธ์นักศึกษามังมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้ กล่าวคือสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่มีนักศึกษามังเข้ามา ศึกษาเป็นจำนวนมากในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2529-2533 จึงมีการรวมตัวระหว่างนักศึกษามังในสถาบันเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ และ มีการรวมตัวกันระหว่างสถาบันเกิดขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ ทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นจึงมีการจัดกิจกรรมกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ระหว่าง สถาบันขึ้น และได้มีการจัดกิจกรรมนี้เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันเพื่อ เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกันและระหว่างนักศึกษารุ่นพี่รุ่นน้องให้เกิดความรักใคร่สามัคคีระหว่างกัน ในปี พ.ศ. 2551 นี้ทาง ชมรมนักศึกษามังมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษามังจากสถาบัน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ขึ้น เพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของศิษย์เก่าและนักศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดียิ่งขึ้นระหว่างนักศึกษามังในจังหวัดเชียงใหม่และเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง 2) เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะและก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองและ นักศึกษาศิษย์เก่า 3) เพื่อส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายและสร้างสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ และ 4) เพื่อส่งเสริมให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย ช่วยเหลือกันและกัน

รูปแบบการจัดงานแบ่งออกเป็นสองวัน ในส่วนของวันแรก เริ่มต้นด้วยการเปิดงานในภาคเช้า มีการแสดงโชว์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เชียงใหม่ซึ่งเป็นเจ้าภาพในงานปีนี้ เริ่มด้วยชุดการแสดงรำพัด โดยมี นักศึกษาสาวงาม 4 คน มาในชุดไทยผ้าพันอกสีขาวตัดกับสีของผ้าชิ้น สีเหลือง เก้ามวยผมปักด้วยปิ่นสีทอง ร่ายรำประกอบการรำพัดอย่าง สวยงาม ส่วนชุดการแสดงที่สองเป็นชุดการแสดงของสาวเชียร์ลีดเดอร์ ในรูปแบบทันสมัย ดุณาภิรมย์นักเรียน ปิดท้ายด้วยการแสดงแบบมัง ประยุกต์ โดยมีนักศึกษาหนุ่มสาวมั่งจำนวน 2 คู่ มาในชุดประจำเผ่ามั่ง ร่ายรำประกอบการแสดงลาวกระโทบไม้ และช่วงสุดท้ายของการแสดงมี การต่อตัวเพื่อชูป้าย “เพื่อนญาติ คพ” เป็นสัญญาณการเริ่มต้นพิธีเปิด อย่างเป็นทางการ จะเห็นได้ว่าในชุดการแสดงเปิดงานดังกล่าวมีการผสม ผสานวัฒนธรรมต่างๆ ได้อย่างลงตัว ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมไทยจากการ แสดงชุดแรก วัฒนธรรมสมัยใหม่จากชุดการแสดงที่สอง ปิดท้ายด้วย วัฒนธรรมมั่งจากการแสดงชุดที่สาม นั่นเอง

เมื่อพิธีการเปิดงานได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการ การแข่งขันของนักกีฬา ตัวแทนของนักศึกษา มังมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็เริ่มขึ้น โดยการแข่งขันในวัน แรกนี้เป็นการแข่งขันรอบคัดเลือก ทีมผู้ชนะจากวันแรกนี้จะได้เข้าไปสู่อรอบ ตัดสินในการแข่งขันวันที่สอง โดยในงานนี้ได้มีทีมเข้าร่วมการแข่งขันทั้งสิ้น 11 ทีม<sup>10</sup> ซึ่งล้วนเป็นทีมของกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มั่งจากสถาบันการ ศึกษาต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง อุตรดิตถ์และจังหวัด น่าน โดยทุกทีมต้องเสียค่าสมัครทีมละ 700 บาท ค่าประกัน 300 บาท รวมเป็นเงินทีมละ 1,000 บาท เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานรวม ทั้งนำมาเป็นเงินรางวัลให้กับทีมที่ชนะเลิศ จำนวน 1,000 บาท

โดยมีกฎระเบียบในการแข่งขัน ดังต่อไปนี้ คือ 1) จำนวนผู้เล่นใน สนามทีมละ 11 คน สำรองได้ไม่จำกัด 2) การเปลี่ยนตัวผู้เล่นสามารถ เปลี่ยนตัวได้ 7 คน แต่ผู้เล่นที่ถูกเปลี่ยนออกแล้วไม่สามารถเปลี่ยนกลับ มาลงเล่นในนัดเดียวกันได้อีก 3) แต่ละสถาบันส่งทีมลงแข่งได้สถาบันละ 1 ทีมเท่านั้น 4) ผู้เล่นที่ได้ใบเหลืองจะถูกปรับผู้เล่นละ 50 บาท ใบแดง

จะถูกปรับ 100 บาท รวมทั้งถูกตัดสิทธิ์ในการแข่งขันนัดต่อไปจำนวน 1 นัด 5) ผู้เล่นทีมใดที่ผู้เล่นได้รับใบเหลืองใบแดงรวมกันเป็นเงินมากกว่าค่าประกัน ทางคณะกรรมการจัดการแข่งขันจะแจ้งให้มาชำระเงินค่าประกัน ก่อนลงทำการแข่งขันในนัดต่อไป 6) ถ้าผู้เล่นทีมใดไม่มาชำระจะถูกตัดสิทธิ์ในการแข่งขันนัดที่เหลือทั้งหมดทันที 7) แต่ละสถาบันสามารถส่งผู้เล่นที่ไม่ใช่เผ่าม้งในสนามได้ 2 คน และสำรองได้ไม่เกิน 1 คน (คือมีได้ 3 คน) บุคคลนั้นต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในสถาบันนั้นและกำลังศึกษาอยู่ด้วยเท่านั้น 8) ศิษย์เก่าทุกสถาบันสามารถลงแข่งได้ขึ้นกับสถาบันเดิมได้ แต่ต้องเป็นบุคคลที่จบการศึกษาไปแล้วไม่เกิน 2 ปี ยกเว้นศิษย์เก่าที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป 9) แต่ละสถาบันที่ส่งทีมลงแข่งขันจะต้องส่งชุดคณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน สถาบันละ 1 ชุด ประกอบด้วย กรรมการตัดสิน 1 คน ไลน์แมน 2 คน รวมเป็นชุดละ 3 คน และ 10) เวลาทำการแข่งขัน ครั้งละ 30 นาที พัก 10 นาที

จากกฎระเบียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้แข่งขันที่เป็น “ม้ง” โดยแต่ละทีมจะมีผู้เล่นที่ไม่ได้เป็นคนม้งได้ไม่เกิน 3 คน นอกจากนี้กฎระเบียบการแข่งขันนั้นมีความยืดหยุ่นซึ่งต่างจากกฎกติกาของการแข่งขันฟุตบอลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนตัวผู้เล่นได้ถึง 7 คน ทั้งที่ตามกฎสากลนั้นเปลี่ยนได้แค่ 3 คนเท่านั้น และสามารถมีตัวสำรองได้ไม่จำกัดจำนวน เป็นต้น เห็นได้ว่าการแข่งขันกีฬาฟุตบอลในครั้งนี้ไม่ได้หวังผลแพ้ชนะหรือเงินรางวัลเป็นสำคัญเพราะเงินที่แต่ละทีมต้องจ่ายนั้นคือ 1,000 บาท ซึ่งแม้ว่าจะเป็นทีมที่แข่งขันได้รางวัลชนะเลิศเงินรางวัลที่ทีมจะได้รับก็คือ 1,000 บาท เท่ากับว่าเงินรางวัลที่ได้รับนั้นไม่ได้เป็นวัตถุประสงค์หลักของการแข่งขันกีฬาในครั้งนี้

เนื่องจากการแข่งกีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่แข่งขันโดยผู้ชาย ดังนั้นบทบาทหลักของงานนี้จึงตกไปอยู่ที่นักศึกษาชาย ส่วนนักศึกษาม้งที่เป็นผู้หญิงนั้นจะทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุน คือเป็นฝ่ายกองเชียร์ รวมทั้งเป็น

ฝ่ายเสียยิ่งให้กับนักกีฬาทั้งหลายที่กำลังแข่งขันกันอย่างเข้มข้น ท่ามกลางแสงแดดที่ร้อนระอุ แต่ถึงแม้แสงแดดจะแผดเผาเพียงใดแต่จำนวนผู้ที่มาร่วมกิจกรรมนั้นก็นับได้ว่าอุ่นหนาฝาคั่งเลยทีเดียว ซึ่งเหล่าบรรดากองเชียร์เหล่านี้ได้กระจายอยู่ตามสนามแข่งขันต่างๆ และเมื่อสิ้นสุดการแข่งขันชิงชนะเลิศในวันที่สองนั้น คงไม่สำคัญว่าทีมใดจะได้เป็นผู้ชนะเลิศในครั้งนี้ หากแต่สิ่งที่มีค่าที่สุดของการแข่งขันในครั้งนี้ก็คือมิตรภาพและความร่วมมือร่วมใจจากนักศึกษามั้งจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งในและนอกจังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความร่วมมือในการแข่งขันเป็นอย่างดี แม้ว่าการแข่งขันในครั้งนี้จะไม่ได้มีเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรใดเป็นพิเศษ แต่นักศึกษามั้งก็สามารถที่จะระดมทุนมาเพื่อจัดงานในครั้งนี้ได้จนลุล่วงไปได้ด้วยดี แม้ถ้วยรางวัลชนะเลิศจะเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ชนะต้องการจะได้ครอบครอง แต่น้ำใจจากพี่น้องมั้งร่วมกันนั้นมีค่ามากกว่า แม้พิธีการมอบรางวัลจะสิ้นสุดลงไป แต่มิตรภาพเพิ่งกำลังจะเริ่มต้นและดำเนินต่อไปจนกว่าจะกลับมาพบกันใหม่ในการแข่งขันครั้งต่อไป

จากการแข่งขันกีฬาสีฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์นักศึกษามั้งในครั้งนี้เราจะเห็นถึงมิติทางสังคมที่น่าสนใจในหลายด้าน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ชายหญิงอย่างชัดเจนกล่าวคือ เนื่องจากการแข่งขันในครั้งนี้เป็นการแข่งขันเชื่อมสัมพันธ์ผ่านกีฬาสีฟุตบอลซึ่งเป็นกีฬาของผู้ชาย ทำให้บทบาทหลักนั้นตกไปอยู่ที่ฝ่ายชายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบทบาทของฝ่ายหญิงนั้นแม้จะไม่ได้มีบทบาทสำคัญในการแข่งขันครั้งนี้ แต่ก็มีบทบาทในส่วนของการเชียร์ ซึ่งเป็นสีสันสำคัญอีกประการของงาน ถ้าไม่มีกองเชียร์การแข่งขันคงจะไม่น่าสนใจเท่าไรนัก นอกจากนี้อีกหนึ่งบทบาทหลักของฝ่ายหญิงก็คือผู้นำแสดงในพิธีเปิดการแข่งขัน โดยทั้ง 3 ชุดการแสดงนั้นมีผู้หญิงเป็นตัวหลักในการแสดงทั้งสิ้น เมื่อเรามองให้ลึกลงไปกว่านั้นจะเห็นได้ว่าการแข่งขันกีฬานี้ครั้งเป็นถือการสะท้อนวิธีคิดแบบชายเป็นใหญ่ เนื่องจากหน้าที่และบทบาทหลักของงาน

จะตกไปอยู่ที่ฝ่ายชาย ส่วนฝ่ายหญิงนั้นจะเป็นฝ่ายเสริม ให้งานดูมีสีสันมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นการแข่งขันกีฬาในครั้งนี้ยังเป็นการเปิดพื้นที่หนึ่งให้นักศึกษา (คน) มั่งในเมืองได้มีพื้นที่ในการแสดงออกถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในสังคมไทย ผ่านการแข่งขันกีฬาฟุตบอลที่เป็นตัวแทนของความทันสมัยนั่นเอง

## บทสรุป

ในบทความเรื่อง “Serious fun: minority cultural dynamics and national integration in Thailand” ของ Hjorleifur Jonsson<sup>11</sup> Jonsson เสนอว่าในบริบทของการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาระดับชาติ ชาวเมียน ซึ่งเป็น “ชนกลุ่มน้อย” กลุ่มหนึ่งในรัฐไทย ก็รู้จักฉายใช้ช่องทางต่างๆ เชิงสถาบันที่หน่วยงานภาครัฐใช้เข้ามากำกับควบคุมบงการ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษามาเป็นพื้นที่ในการต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจและผลประโยชน์ต่างๆ ระหว่างพวกเขากับรัฐ (และคนพื้นราบ) Jonsson พยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมานักศึกษาเกี่ยวกับรัฐกับชนกลุ่มน้อยมีแนวโน้มของการศึกษาอยู่สองแนวทางหลักๆ คือ 1) ทรรศนะที่มองว่าการที่รัฐชาติมองกลุ่มคนบนพื้นที่สูงเป็นพวกที่ล่าหลังและเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้าไปควบคุมและเปลี่ยนให้กลายเป็นไทยโดยผ่านโครงการต่างๆ 2) ทรรศนะที่มองว่าการที่พื้นที่ของการครอบงำทางวัฒนธรรมหรือการแสดงอำนาจรัฐเหนือชนกลุ่มน้อยนั้นได้ขยับจากครอบครัหรือครัวเรือนมาสู่ระดับของพื้นที่ของชุมชนหรือหมู่บ้าน โดยเน้นบทบาทของครูและผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาโดยตรง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาหมู่บ้านชาวเขาให้มีความเรียบร้อยเป็นระเบียบรวมทั้งที่ปฏิบัติการผ่านการจัดงานกีฬาประจำตำบล ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมระหว่างครู (โรงเรียน) ที่เป็นตัวแทนของรัฐกับชาวบ้าน กิจกรรมการแข่งขันกีฬาประจำตำบลนี้เองที่กลายมาเป็นอาณาบริเวณ

ที่นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงการที่ชนกลุ่มน้อยกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ยังชี้ให้เห็นการต่อรองกับอำนาจรัฐโดยชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น ความเข้าใจดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อค้นพบที่เสนอในบทความนี้ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงอำนาจรัฐในการครอบงำชนกลุ่มน้อยผ่านกลไกการศึกษาที่จัดขึ้นโดยรัฐ เพื่อเป็นการหลอมรวมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจขึ้นนี้พบว่ามีความสอดคล้องไปกับงานเขียนของ Jonsson คือกระบวนการที่ชนกลุ่มน้อยกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ปัจจุบันมีแบบแผนที่ซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือชนกลุ่มน้อยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมความเป็นตัวตนของพวกเขาไปจนหมดสิ้น เช่น วาทกรรม “ชาวไทยภูเขา” เป็นตัวสะท้อนให้เห็นการผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและความเป็นชาติพันธุ์

ในงานศึกษาของ Jonsson งานกีฬาประจำตำบลถูกตีความว่าได้กลายมาเป็นพื้นที่ของการต่อรองอำนาจรัฐและการช่วงชิงความหมายของชนกลุ่มน้อยกับนักการเมือง งานกีฬาประจำปีของชาวเมี่ยนและชาวม้งบ้านปางคาที่ว่านี้จึงเป็นเสมือนพื้นที่ที่ชาวบ้านได้ใช้ต่อรองกับอำนาจรัฐ เช่น การของบประมาณการจัดงานจากนักการเมือง การเชิญเจ้าหน้าที่รัฐมาเปิดงานหรือการรับมอบถ้วยรางวัล รวมทั้งการจัดการแสดงบนเวทีที่แสดงออกให้เห็นว่าพวกเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีสิทธิ์ที่จะอยู่ในดินแดนของไทย เพราะพวกเขาเป็น “ชนกลุ่มน้อยที่มีความจงรักภักดี” ด้วยเหตุนี้เมื่อพิจารณาผ่านแนวคิดเรื่องความสนุก การแข่งขันกีฬาประจำตำบลของชาวเมี่ยนจึงไม่ได้หมายความว่าแค่เพียงความสนุกอย่างเดียวแต่เป็น “สนุกแบบมีการเมือง” นั่นคือการที่พวกเขาได้ใช้การแข่งขันกีฬาดังกล่าวมาเปิดพื้นที่ให้พวกเขาได้มีพื้นที่ของตนเอง คือการตอกย้ำความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้ไปพร้อมๆ กับการยอมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย

งานศึกษาชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้อำนาจรัฐผ่านสถาบันการศึกษาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังพบว่าสถาบันการศึกษาและ

เจ้าหน้าที่ในสถาบัน ซึ่งในที่นี้ก็คือโรงเรียนและครู เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการสร้างวาทกรรมแห่งชาติ เนื่องจากพื้นที่ของโรงเรียนที่ใช้แข่งขันกีฬาประจำตำบลนี้ได้กลายมาเป็นพื้นที่แห่งการปะทะประสานระหว่างการครอบงำของรัฐและการต่อรองของชนกลุ่มน้อย กล่าวได้ว่าภายใต้สถาบันการศึกษาที่เสมือนเป็นตัวแทนของรัฐในการเข้ามาครอบงำชนกลุ่มน้อย แต่ในอีกด้านหนึ่งสถาบันการศึกษาดังกล่าวก็กลับถูกเปลี่ยนความหมายให้กลายเป็นพื้นที่ในการต่อรองของกลุ่มชาติพันธุ์ และครูที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็ได้เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการจัดการแข่งขันกีฬารประจำตำบลในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยครูมีหน้าที่ทั้งปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐในการเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างรัฐกับชุมชนทำให้ชาวบ้านได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่รัฐจัดขึ้น

ในกรณีของกิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันของนักศึกษาที่เสนอในบทความนี้ เมื่อนำแนวคิดเรื่องรัฐกับชนกลุ่มน้อยในบริบทโลกาภิวัตน์มาเป็นการรอบคิดในการทำความเข้าใจ ก็จะทำให้เราเห็นถึงการปะทะประสานระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อยผ่านการศึกษาปฏิบัติ การระดับชีวิตประจำวันของกลุ่มนักศึกษาในเมืองได้เป็นอย่างดี จากส่วนแรกของบทความในประเด็นเรื่องการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติไทยผ่านกลไกการศึกษาของกลุ่มนักศึกษาในเมืองเชียงใหม่ เราจะเห็นได้ว่าภายใต้ความเป็นรัฐชาตินั้น รัฐไทยได้พยายามใช้นโยบายการรวมพวก (Integration Policy) ในการผนวกรวมเอาชนกลุ่มน้อยต่างๆ เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติไทย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ถูกรวมไว้ภายใต้ความเป็นรัฐชาติ ภายใต้กลไกของระบบการศึกษา ในการดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้ ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ในนามชมรมนักศึกษา ม้ง มากไปกว่านั้นกลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ยังมีเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติ (transnational network) ในที่นี้คือกลุ่มนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ต่างประเทศให้เงินทุนสนับสนุนและเข้าร่วม

กิจกรรมกับทางชมรมอีกด้วย ทำให้เห็นว่าในสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเมื่อมองผ่านงานกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ทำให้เราเห็นภาพการปะทะประสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ของชาวม้งได้เป็นอย่างดี กิจกรรมทางสังคมดังกล่าว ยังเปรียบเสมือนพื้นที่แห่งการสืบทอดอุดมการณ์ในกลุ่มนักศึกษา ม้ง จากรุ่นสู่รุ่น และเป็นกลไกการสร้างเครือข่ายนักศึกษา ม้ง ในเมืองให้เข้มแข็งขึ้น การที่นักศึกษา ม้ง เหล่านี้ได้นำเกมส์กีฬาฟุตบอลมาใช้เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงการหยิบยืมภาพลักษณ์ความทันสมัย ผ่านเกมส์กีฬาฟุตบอลที่มีความเป็นสากล ในขณะที่เดียวกันก็ยังแฝงไว้ด้วยการดำรงไว้ซึ่งเกมส์การแข่งขันที่มีนักศึกษาชายเป็นตัวละครเอก สอดคล้องไปกับคติชายเป็นใหญ่ในสังคมของชาวม้ง

กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ของนักศึกษา ม้ง ยังถือเป็นการเปิดพื้นที่ที่ให้นักศึกษา ม้ง ได้แสดงออกถึงความเป็นม้งสมัยใหม่ ผ่านการแข่งขันเกมส์กีฬาฟุตบอลที่เป็นกีฬาสากล แต่ในอีกด้านหนึ่งก็สามารถใช้กิจกรรมนี้ในการดำรงและผลิตซ้ำซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองไว้ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายชุดประจำเผ่าในการแสดงตอนเปิดพิธี ซึ่งในชีวิตประจำวันในเมืองนั้นไม่สามารถที่จะทำเช่นนั้นได้ หรือการรู้จักที่จะผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองกับวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสมัยใหม่ ดังสะท้อนผ่านพิธีเปิดงาน ตลอดจนเรื่องของ “ภาษาม้ง” ที่กลายมาเป็นภาษาหลักที่นักศึกษา ม้ง ใช้สื่อสารเวลาที่ทำกิจกรรมต่างๆ ของชมรม เพราะปกติแล้วเวลาทั่วไปที่อยู่ในมหาวิทยาลัย นักศึกษา ม้ง เหล่านี้แทบไม่มีโอกาสได้พูดภาษาของตนเอง ดังนั้นการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในชมรมจึงเป็นพื้นที่ที่นักศึกษา ม้ง สามารถใช้ภาษาม้งสื่อสารกันได้เต็มที่ โดยไม่ต้องรู้สึกแปลกแยกแตกต่าง ที่สำคัญคือการทำกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา ม้ง เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจาก

เครือข่ายนักศึกษามัธยมของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่และ  
จังหวัดใกล้เคียงในแถบภาคเหนือ

## บรรณานุกรม

- เกร์ เยีย ลี. 2531. “การเมืองของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยจากทัศนะของชาวม้ง” *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 2. (หน้า 4-19)
- ขวัญชีวัน บัวแดง. 2550. *พัฒนาการจัดการศึกษาของรัฐในชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง*. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม.
- ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลิปรีชา และปนัดดา บุญยสาระนัย. 2546. *วิถีชาติพันธุ์ในเมือง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จอห์น แมคคินนอน. 2531. “การบังคับย้ายถิ่นและปัญหาที่นำเกลียดชัง 3 ประการ: ความมั่นคง ผืน และการพังทลายของดิน: คำถามเกี่ยวกับความอยู่รอดสำหรับชาวเขาในประเทศไทย” *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 2. (หน้า 4-19)
- ชยันต์ วรรณะภุติ. 2533. “รัฐ การพัฒนาชนบท และการสืบทอดลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมในหมู่บ้านทางภาคเหนือของไทย” ใน อนัญญา ภูซคงกุล (บก.) *รัฐกับหมู่บ้านในไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (หน้า 146-203)
- ชูพนิจ เกษมณี. 2531. “นโยบายการอพยพชาวเขา : ทางออกในเขาวงกต” *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 2. (หน้า 4-19)
- ธีรยุทธ์ บุญมี. 2546. *ชาตินิยมและหลังชาตินิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สายธาร
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2538. “ชาติและเมืองไทยในแบบเรียนประถมศึกษา”. *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์: ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ, และรูปการจิตสำนึก, ศิลปวัฒนธรรม* ฉบับพิเศษ, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2546. “อัตลักษณ์ทางเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งท่ามกลางความทันสมัย” ใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บก.) *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ* กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2547. “การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” ใน ขวัญชีวัน บัวแดง (บก.) *วาทกรรมอัตลักษณ์* กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2548. *ม้ง หลากหลายวิถีชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์เมือง.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2548. “เทคโนโลยีสื่อสารกับการสร้างประวัติศาสตร์ความทรงจำของม้งในกระแสโลกาภิวัตน์”. เอกสารประกอบการประชุมวันวิชาการครั้งที่ 1 วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8-10 ธันวาคม 2548 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (หน้า 312-324)
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา และปนัดดา บุญยสาระนัย. 2548. “สถาบันวิจัยชาวเขากับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในภาคเหนือ”. *วารสารสังคมศาสตร์* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 17 ฉบับที่ 1/2548.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา และยรรยง ตระการดำรง. 2549. “ปิดตนสร้างฐาน: อคติทางชาติพันธุ์

- กับการไม่กล้าแสดงตนของคนบนพื้นที่สูง”. *วัฒนธรรมไว้คัดชีวิตไว้ความรุนแรง เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2550. “กระบวนการศึกษาและภาษาในกระบวนการสร้างรัฐชาติไทย”. *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 19 ฉบับที่ 1/ 2550.
- ฟิลลิป เอิร์ธ. 2533. “หมู่บ้านสู่รัฐ-รัฐสู่หมู่บ้าน” ใน อนัญญา ภูงคกุล (บก.) *รัฐกับหมู่บ้าน ในไทยศึกษา* กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (หน้า 112-145)
- วลันต์ ปัญญาแก้ว. 2543. “ชาติพันธุ์วิทยา” *วารสารสังคมศาสตร์* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2.
- ศุภชัย เจริญวงศ์ กุมภาพันธุ์. 2542. “พัฒนาการของความหมาย “การพัฒนาชนบท” ในสังคมไทย: การให้ความหมายในกรณี “หมู่บ้านพัฒนาดีเด่น” แห่งหนึ่งในภาคเหนือ”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- หลุยส์ อัลธุสแซร์. 2529. กาญจนา แก้วเทพ แปล. *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ*. กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แอนดรู เทอร์ตัน. 2533. “บทนำหมู่บ้านสู่รัฐ รัฐสู่หมู่บ้าน” ใน อนัญญา ภูงคกุล (บก.) *รัฐกับหมู่บ้านในไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (หน้า 146-203)
- อรัญญา ศิริผล. 2544. “ฝันกับคนม้ง: พลวัตความหลากหลายและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- Jonsson, Hjorleifur. 2001. “Serious Fun: Minority Cultural Dynamics and National Integration in Thailand”. *American Ethnologist*. American Anthropological Association.

## เชิงอรรถท้ายบท

- <sup>1</sup> ชูพินิจ เกษมณี. “นโยบายการอพยพชาวเขา: ทางออกในเขาวงกต” *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 2. (2531) หน้า 4-19. และ จอห์น แมคคินนอน. “การบังคับย้ายถิ่นและปัญหาที่นาเกลียดชัง 3 ประการ: ความมั่นคง ผืน และการพังทลายของดิน: คำถามเกี่ยวกับความอยู่รอดสำหรับชาวเขาในประเทศไทย” *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (2531) หน้า 4-19.
- <sup>2</sup> ประสิทธิ์ ลิปรีชา. ม้ง หลากหลายวิถีชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง (2548)
- <sup>3</sup> เพิ่งอ่วง หน้า 41-53
- <sup>4</sup> การศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนหนึ่งของกลไกและกระบวนการเชิงสถาบันที่รัฐใช้ขับเคลื่อนสถาปนาชาติไทย รัฐไทยใช้นโยบายการรวมชาติผ่านกลไกของระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดังจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากคนบนพื้นที่ราบตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ รัฐไทยยังมีนโยบายพิเศษต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาบนพื้นที่สูง เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนสงเคราะห์ชาว

เขา เป็นต้น เพื่อให้เขาได้รับการศึกษาพร้อมทั้งที่รัฐก็หวังติดตั้งความเป็นพลเมืองไทยให้กับเด็กๆ ผ่านระบบโรงเรียนไปพร้อมๆ กันขณะที่ชาวเขาส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวม้งก็เต็มใจที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาพร้อมๆ กับการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย

5 ประสิทธิ์ ลิปรีชา .ม้ง หลากหลายวิถีชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง (2548)

6 ประสิทธิ์ ลิปรีชา .ม้ง หลากหลายวิถีชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง (2548) หน้า 35-36.

7 ผู้ศึกษาได้ใช้ฐานข้อมูลจากจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมชมรมนักศึกษา ม้ง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

8 ที่มา: [www.hmongmorcho.com](http://www.hmongmorcho.com)

9 การเป็นเจ้าภาพนั้นสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จะจัดขึ้นเวียนกันไป หรือ ดูที่ความพร้อมว่าในแต่ละปี มหาวิทยาลัยใดมีความพร้อมในการจัดงานก็จะรับเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขัน โดยเจ้าภาพมีหน้าที่หลักในการจัดเตรียมสถานที่ และถ้วยรางวัล ซึ่งมหาวิทยาลัยที่ได้เป็นเจ้าภาพนั้นต้องเขียนโครงการหาทุนสนับสนุนในการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง ในปีที่ผ่านมาผู้เขียนเก็บข้อมูลนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่รับเป็นเจ้าภาพในการจัดงานครั้งนี้

10 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ **กลุ่ม A** 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ และ 3) วิทยาลัยเกษตรสันป่าตอง **กลุ่ม B** 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 2) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 3) ชมรมเยาวชนม้งเชียงใหม่ และ 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ และ **กลุ่ม C** 1) สมัชชาเยาวชน ชาวไทยภูเขา จังหวัดน่าน 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

11 Hjorleifur Jonsson “Serious fun: minority cultural dynamics and national integration in Thailand” (2001)